

56. Srečanje mladih raziskovalcev Slovenije 2022

Na krilih poezije

Slovenski jezik ali književnost

Raziskovalna naloga

Avtorica: Lena Jagrič

Šola: Osnovna šola Toneta Čufarja Maribor

Mentorica: Nataša Klis, prof.

Maribor, 2022

56. Srečanje mladih raziskovalcev Slovenije 2022

Na krilih poezije

Slovenski jezik ali književnost

Raziskovalna naloga

Avtorica: Lena Jagrič

Šola: Osnovna šola Toneta Čufarja Maribor

Mentorica: Nataša Klis, prof.

Maribor, 2022

KAZALO VSEBINE

POVZETEK.....	1
1 UVOD	3
1.1 Cilji in namen naloge.....	3
1.2 Hipoteze	4
2 METODOLOGIJA	4
2.1 Izvor podatkov	4
3 OTROŠKA IN MLADINSKA POEZIJA	5
3.1 Poezija v šolskem in domačem okolju.....	5
3.2 Metafora v otroški poeziji.....	5
4 PESEM KRILA	7
4.1 Izbor pesmi za praktični del raziskave	7
4.2 O avtorju in pesniški zbirki <i>NE</i>	7
4.3 Ilustracija v otroški književnosti in pesniški zbirki <i>NE</i>	8
4.4 Analiza zunanje in notranje zgradbe pesmi	9
5 ODZIVI UČENCEV PRVEGA TRILETJA.....	11
5.1 Koncept ur z učenci	11
5.2 Ure z učenci	13
5.3 Primerjava odzivov otrok z mojo analizo pesmi.....	26
6 DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	27
7 ZAKLJUČEK	29
8 VIRI IN LITERATURA	31

KAZALO SLIK

Slika 1: Pobeg pred učiteljico z ravnilom.....	22
Slika 2: Krava.....	22
Slika 3: Leteči fant.....	23
Slika 4: Fant na poti	23
Slika 5: Svobodna ptica na drevesu	24
Slika 6: Žepnica.....	28

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kaj imate raje: pravljičice ali pesmi?	13
Tabela 2: Bi si tudi vi želeli krila? Zakaj? Kam bi potovali?.....	14
Tabela 3: Kaj si fant želi? So to res krila? Ali si želi še kaj drugega?.....	17
Tabela 4: Zakaj je pesnik izbral ptice? Zakaj ni izbral katere druge živali?.....	18
Tabela 5: Kaj ste narisali?	19
Tabela 6: Ali vam je bila pesem všeč? Zakaj?.....	24

ZAHVALA

Zahvaliti se želim svoji mentorici za spodbudo, potrpljenje in pomoč ter usmerjanje pri nastajanju raziskovalne naloge. Prav tako se želim zahvaliti učiteljicam v vseh šestih razredih prvega triletja, za njihovo pomoč ter knjižničarki za pomoč pri izbiranju primerne literature. Nenazadnje pa vsem sodelujočim učencem za njihovo ustvarjalno sodelovanje.

POVZETEK

Poezija je literarna zvrst, ki je za mlajšega bralca pogosto zahteven zalogaj, saj zahteva razmišljujočega posameznika, ki je zmožen razumeti velikokrat zapletene metafore. V raziskovalni nalogi *Na krilih poezije* sem raziskovala, kakšen odnos imajo do poezije mlajši bralci, učenci prvega triletja naše šole. Še posebej me je zanimala njihova zmožnost prepoznave prenesenih pomenov – spraševala sem se, ali bodo te znali razložiti in kako se njihova interpretacija razlikuje od moje. Tako sem raziskovala njihovo zmožnost abstraktnega mišljenja ter domišljijско izražanje. V šestih oddelkih prvega triletja sem izvedla šolsko uro spoznavanja s poezijo. Izbrala sem pesem, ki je v prvi vrsti namenjena najstnikom, saj tipična otroška poezija ne bi nudila dovolj možnosti za preverjanje zastavljenih ciljev. Tako sem izbrala sodobno poezijo, in sicer pesem *Krila* pesnika Ferija Lainščka. V praktičnem delu se je pesem izkazala kot dobra izbira. Zaradi ritma in zvočnosti je pesem pritegnila pozornost učencev. Zahtevnejša tema, to je izraženo hrepenenje najstnika po svobodi, ter uporabljena metafora kril, sta nudili izziv za njihovo razumevanje. Ugotovila sem tudi, da so otroci že v prvih razredih devetletke zmožni abstraktnega mišljenja, ki ga spodbudi prebiranje poezije, takšno razmišljanje pa razvijejo delno samostojno ali ob spodbudi učitelja. Zanimiva ugotovitev se nanaša na njihovo interpretacijo – medtem ko željo po svobodi dobro prepoznavajo, pa je razumevanje le-te drugačno od mojega oz. tistega mojih vrstnikov. Prav to pa se mi zdi največja vrednost poezije, saj se pomen metafore in sporočilo pesmi rodita v bralcu, ki ju osmisli glede na svoje življenjske izkušnje. Za učence prvega triletja je svoboda npr. odleteti nekam, kjer te učiteljica ali starši ne ujamejo, medtem ko sem sama interpretirala pesem glede na zapisana ali nezapisana pravila, ki nam jih postavljata družba in država. Učenci so si po mojih urah želeli »še več« pesmi, zato sem uvedla »žepnico« kot žepnik na hlačah, izdelan iz kolaža in okrašen z zanimivimi vzorci na steni, kamor sem jim kasneje prinašala še druge pesmi. S tem sem želela pri otrocih vzbuditi veselje do nadaljnje branje pesmi, ki imajo med drugim tudi to fino lastnost, da so mnogo krajše od zgodb in pravljic.

1 UVOD

Svojo pot do poezije sem našla šele v osnovni šoli, ko je bil dovoljen samostojni odhod v knjižnico. Takrat sem med prebiranjem knjig med knjižnimi policami naletela na poezijo. Leta me je popolnoma prevzela, saj kljub svoji maloštevilnosti besed poda globoka sporočila in ponudi izhodišče za razmislek. Pred tem so me obkrožale predvsem pravljice, kratke zgodbe, od poezije pa enostavne otroške pesmice. Kasneje sem poleg poezije brala tudi druge zvrsti. Bila sem razočarana nad dejstvom, da nas v predšolskem obdobju in tudi v času prvega triletja podcenjujejo v zmožnosti razumevanja poezije ter književnih del z zahtevnejšo tematiko. Prav zato sem se odločila, da raziščem, ali je bilo to upravičeno.

Vsekakor me je med iskanjem primerne poezije za to raziskavo razočaralo in razjezilo odkritje, da med poezijo, namenjeno otrokom prvih treh razredov v berilih in revijah za otroke, nisem odkrila prav zahtevnih pesmi oziroma pesmi z zahtevnejšimi metaforami. Pri tem ne izključujem možnosti, da takšne pesmi obstajajo, saj kljub velikemu številu prebrane otroške poezije ne morem trditi, da sem prebrala vse. Pri iskanju sem se osredinila na novejša dela sodobnih avtorjev, zato se moje spoznanje nanaša na mišljenje današnjega sveta. Ko sem naletela na pesniško zbirko *NE*, sem odkrila pravo poezijo za svojo raziskavo: pesmi so namreč vsebovale metafore in zahtevnejše teme, hkrati pa so pesmi ritmične, hudomušne, simpatične ter prijetne. Seveda gre za sodobnega avtorja, ki sem ga poznala že pred tem skozi njegove mladinske romane in druge pesniške zbirke.

Želela sem izbrati temo, ki bi nagovarjala otroke in bi bila aktualna ter univerzalna. Prav hrepenenje in svoboda sta tisto, kar te kriterije izpolnjuje. Prišla sem do zaključka, da bom iz pesniške zbirke *NE* izbrala pesem *Krila*.

1.1 Cilji in namen naloge

Cilj, ki sem si ga zadala, je bil, da raziščem odziv učencev prvega triletja na prebrano pesem. Zanimalo me je, ali učencem uspe razvozlati oziroma vsaj deloma razumeti pomen prenesenega pomena, torej metafore, ki se v pesmi pojavi. Moji cilji so bili:

- izbrati primerno pesem,
- pripraviti in izvesti ure z učenci,
- potrditi ali ovreči hipoteze.

1.2 Hipoteze

Preverjala bom, ali naslednje trditve držijo oziroma bom prišla skozi raziskavo do rezultatov, ki mojim hipotezam nasprotujejo. Predvidevam, da bom ugotovila naslednje:

1. Učenci prvega triletja bodo zmožni abstraktnega mišljenja, potrebnega za razumevanje izbrane pesmi.
2. Učenci prvega triletja bodo razumeli pojem svobode, izražen z metaforo v izbrani pesmi.
3. Učence prvega triletja je mogoče navdušiti za branje poezije.

2 METODOLOGIJA

Za preverjanje hipotez, ki sem si jih zastavila, bom uporabila več raziskovalnih metod. S pomočjo deskriptivne, analitične in komparativne metode bom uporabila teoretična spoznanja iz razpoložljive literature ter empirična spoznanja, pridobljena pri urah z učenci za oblikovanje končnih spoznanj o veljavnosti zastavljenih hipotez.

2.1 Izvor podatkov

V teoretičnem delu raziskovalne naloge sem se opirala predvsem na knjižne in spletne vire, v empiričnem delu pa sem podatke pridobila ob delu z učenci v razredu. Le-ti vključujejo mnenja in odgovore učencev, ki so bili tekom ure zapisani, nekatere pa sem pridobila s poslušanjem posnetka, ki sem ga naredila med uro.

Obiskala sem vseh šest razredov prvega triletja naše šole (1. a, 1. b, 2. a, 2. b, 3. a, 3.b). Vse ure sem izvedla v času pouka, saj so mi razredničarke učencev odstopile vsaka po eno šolsko uro. V vseh razredih sem ure izvedla v decembru 2021, z izjemo 2. b, kjer sem uro izvedla 7. januarja 2022, tretjo šolsko uro. V ponedeljek, 13. decembra, sem četrto šolsko uro obiskala. 3. b. Nato sem v torek, 14. decembra, izvedla uro v 3. a, in sicer drugo šolsko uro. V četrtek, 16. decembra, četrto šolsko uro, je bil na vrsti 2. a, v petek, 17. decembra, pa sta nato sledila še 1. a, drugo šolsko uro, in 1. b tretjo šolsko uro.

3 OTROŠKA IN MLADINSKA POEZIJA

Mladinska književnost je sestavljena iz književnosti za otroke in najstniške književnosti. Otroška književnost je namenjena otrokom približno do dvanajstega leta, najstniška pa od dvanajstega do osemnajstega leta. Vsebinsko in jezikovno kakovostna otroška književnost pri otroku razvija jezikovne ter literarne zmožnosti, spodbuja domišljijo in kreativnost. Takšna literatura širi otrokovo obzorje in z estetsko podobo bogati njegov doživljajski svet ter razvoj pozitivnih vrednot. Za najkakovostnejšo književnost za otroke velja tudi, da nagovarja bralce vseh starosti, tudi odrasle. Ker ima dvojnega naslovnik, je naslovniško univerzalna in se zato imenuje večnaslovniška književnost (Beg in Mihelač, 2019, str. 7–9). Drugače pa deli mladinsko književnost Dragica Haramija (b. l.), ki loči otroško (od nič do enajst let) in mladinsko literaturo (od dvanajst do osemnajst let). Mladinsko literaturo deli naprej še na najstniško ter prehodno literaturo.

3.1 Poezija v šolskem in domačem okolju

Otroci se srečajo s poezijo v okviru književne vzgoje že v vrtcu. Pesmi se otrokom recitirajo in berejo od najbolj zgodnjega otroštva. Otroci doživljajo zvočno plat pesmi, to so: ritem, melodija in rima. Vsebino pesmi povezujejo s svojimi izkušnjami (Kordigel in Jamnik, 1999, str. 96). Ta je namenjena razvijanju recepcijske sposobnosti, to je sposobnosti zaznavanja, razumevanja, ustvarjanja komunikacije in vrednotenja besedila. Recepcijska sposobnost je tudi sposobnost preseči svoj lastni izkušnji svet in vendarle v književni osebi prepoznati košček samega sebe, vendar iz nove perspektive (Kordigel in Jamnik, 1999, str. 19).

3.2 Metafora v otroški poeziji

Metafora je po Novaku (1991, str. 68) način spoznavanja in spreminjanja sveta, kajti le-ta spreminja običajne pomene besed in stvari. Metafora namesto vsakdanjega razumevanja stvari osvetli z »novo, svežo, začudeno, odkrivateljsko svetlobo«. Beseda »metafora« je sestavljena iz dveh besed starogrškega izvora, kjer predlog »meta« pomeni onstran, preko, čez, ter iz starogrškega glagola »fero«, ki pomeni nosim. Metafora torej prinese pomen nekam drugam, torej na nekaj drugega. Osnovna metafora je primerjava, kjer dvema različnima stvarima iščemo njuno skupno značilnost, in se imenuje simile, iz latinskega pomena podoben. Druga vrsta metafore je roditeljska metafora, ki ima slovnično obliko roditeljskega (Novak, 1991, str. 68).

Metafora se v otroški poeziji pojavlja le izjemoma. Prav to je pritegnilo mojo pozornost, saj me je zanimalo, ali otroci pesmi, v katerih se pojavi metafora, ne bi sprejeli, ali jim pesem zato ne bi bila všeč in ali pesmi ne bi razumeli.

Otroci svoje izkušnje ob srečevanju z leposlovjem, tako kot vsa druga svoja spoznanja o svetu, urejajo v skladu z dvema miselnima procesoma: asimilacijo in akomodacijo. Prva pomeni proces, ko se nova izkušnja integrira v že obstoječo miselno shemo, v drugem primeru pa se spremeni in prilagodi že obstoječa shema, da se lahko interpretira nova izkušnja (Kordigel in Jamnik, 1999, str. 16). Tudi spoznavanje poezije sledi tem miselnim procesom, vendar pa za poezijo v glavnem velja, da so njene zakonitosti razumsko težje dojemljive. M. Kordigel in T. Jamnik (1999, str. 17–18) pri majhnem otroku za miselno shemo »poezija« izpostavljata štiri elemente:

1. zvok je enako pomemben ali celo pomembnejši od besednega pomena;
2. ritem;
3. rima;
4. ponavljanje.

Glede na zapisano zgoraj vidimo, da metafora ne tvori katerega od elementov te miselne sheme. Metafora ni tipična sestavina otroške poezije.

Da se neka pesem mlajšim bralcem prikupi oziroma jim je všeč, je dobrodošlo, da ta vsebuje rimo. Tudi obravnavana pesem *Krila* vsebuje rimo, kot je prikazano v analizi pesmi. Lainšček za svoje pesnjenje pravi, da je rima njegova naravna lastnost, saj naj bi bil obseden z zvočnostjo besed, ritmom in melodijo verzov. Poleg poetičnega sporočila je pesem zanj tudi skladba za glas (Lainšček in Vidali, 2019, str. 93).

Ker gre v moji raziskovalni nalogi za otroke prvega triletja osnovne šole, so njihove bralne sposobnosti še omejene. Temu bom prilagodila uro tako, da bo učenec tudi brez vsakih bralnih veščin vsebino pesmi spoznaval preko mojega govora.

Komunikacijski model z besedilom za otroke je sestavljen iz štirih elementov in poteka od avtorja do besedila ter nato preko govorca (to je vzgojitelj, učitelj, pripovedovalec ...) k otroku. Vloga poslušalca (otroka) se glede na vrsto besedila ločuje v dva modela. V pragmatičnem govornem položaju se berejo npr. poučne zgodbe, otroška enciklopedija – skuša se vplivati na otrokovo ravnanje in delovanje. Drugi model je v literarnoestetskem govornem položaju. V tem modelu ni pragmatičnega učinka, temveč gre za podajanje umetnostnega besedila. Govorec poskuša preko interpretacije v otroku vzbuditi posebno doživetje. Govorec v literarnoestetskem modelu otroku najavi besedilo, tako da se v otroku vzbudijo pravilna pričakovanja o tem, kaj

bo slišal. Poslušanje pravljice se razlikuje od poslušanja pesmi, zato je napoved toliko pomembnejša. Poslušalec je pri branju, pripovedovanju, recitiranju itd. dodatno pozoren tudi na vidne in slušne nebesedne prvine besedila (Beg in Mihelač, 2019, str. 11). Moja ura z učenci bo sodila prav v literarnoestetski model govornega položaja. M. Kordigel in T. Jamnik (1999, str. 19–20) razložita, da v pragmatičnem govornem položaju poslušalec pride do pomena tako, da lahko informacije iz besedila sestavlja po vrstnem redu, jih sešteva in na koncu ugotovi, kaj je govorec želel sporočiti. Drugače pa je pri književnosti, v literarnoestetskem modelu, kjer takšen postopek ni uporaben. Za srečevanje s književnostjo se mora otrok naučiti drugačnega postopka.

4 PESEM KRILA

4.1 Izbor pesmi za praktični del raziskave

Na izbor pesmi za učence prvega triletja v moji raziskavi je vplivalo več dejavnikov. Prvi je bil, da naj gre za sodobnega avtorja ter za njegovo novejšo delo. Naslednji dejavnik je bil kriterij, da naj izbrana pesem vsebuje zahtevnejša pesniška sredstva, med njimi še posebej metaforo, ki je jedro moje raziskave. Naslednji kriterij je bila tematika. Želela sem izbrati zahtevnejšo, aktualno in univerzalno tematiko.

Pesniška zbirka *NE* ni prvo književno delo Ferija Lainščka, ki me je navdušilo. Prav nasprotno, pred tem so mi bili vseč njegovi mladinski romani, še posebej *Velecirkus Argo* in pa *Mislíce*. Lainšček v svojih delih daje občutek širine, gibanja, prostosti misli, torej svobode duha. Takšno vzdušje v književnih besedilih mi je vseč. Iz njegovih intervjujev in medijskih objav sem razbrala povezanost njegovega ustvarjanja s panonsko melanholijo in prekmursko tematiko. Četudi pesem *Krila* neposredno sploh ne govori o prekmurski ravnici ali reki Muri, ustvarja občutek širine, odprtosti, svobodomiselnosti in poguma do nasprotovanja. Pesniška zbirka *Ne* in pesem *Krila* sta tako pri meni vzbudili takšno vzdušje, kot ga občutim tudi sama ob sprehodih v naravi, tudi ob Muri, kot jo opisuje Lainšček, ima le-ta zares posebne čare.

4.2 O avtorju in pesniški zbirki *NE*

Avtor pesniške zbirke *NE* je Feri Lainšček. Je slovenski pisatelj, pesnik, scenarist in dramatik, rojen leta 1959 v Dolencih na Goričkem (Šink, 2010, str. 6). Leta 2021 je prejel Prešernovo

nagrado za delo na področju literature. Napisal je mnogo del za odrasle, vendar pa je tudi izjemno plodovit in uspešen avtor del za otroke ter mladino, čemur v nadaljevanju posvečam več pozornosti. Njegov opus za otroke in mladino je izjemno obsežen. V otroško literaturo ga je vpeljal njegov prijatelj Niko Grafenauer. Prav slednji je poskrbel za natis otroške pesniške zbirke *Cicibanija* leta 1987 (Lainšček in Bevc, 2019, str. 1157). Med otroškimi pesnimi in pesniškimi zbirkami najdemo tudi: *Feri Lainšček in škrat sanjavec* (1992), *Brki od mleka* (2000), *Tudi živali sanjajo* (2008), *Pesmi o Mišku in Belamiški* (2010) in druge. Je avtor radijskih iger za otroke, med njimi: *Deklica Ferdinanda* (1984), *Bratje, škratje, tatje* (1993), *Strašilo* (1995), *Gerda in kaj* (1996), *Radi bi* (1998) (Šink, 2010, str. 7).

Lainšček je za otroke in mladino napisal tudi veliko proznih del: pravljic, zgodb in mladinskih romanov. V zbirki *Med Rabo in Muro* sta izšli deli *Mislice* (2000) ter *Deček na dedovem kolesu/Pojep na dejdekovom biciklini* (2001). Zelo priljubljeni mladinski romani so tudi: *Velecirkus Argo* (1996), *Ajša Najša* (1989) in *Hit poletja* (2008) (Wikipedija).

Mnoga njegova dela za otroke in mladino so bila tudi nagrajena. *Prvotnost: Poema o ljubezni* (2018) je knjiga, ki je sicer prvič izšla že leta 2003. Leta 2019 je bilo to delo, ki obravnava ljubezensko tematiko in nudi bralcu globok razmislek ter iskanje sebe, nagrajeno z zlato hruško. Haramija (2018, str. 63) šteje zbirko pravljic *Mislice* (2000) med najbolj prepoznavna Lainščkova mladinska dela. Nagrajena je bila z večernico leta 2001. Z desetnico je bila nagrajena slikanica *Pesmi o Mišku in Belamiški* (2010). Zbirka pesmi z naslovom *NE* je izšla leta 2018 pri založbi Litera. Zbirko sestavlja enaintrideset pesmi.

Pesmi iz zbirke *NE* so bile deležne pozitivne kritike stroke, leta 2019 je bila zbirka tudi nominirana za nagrado desetnica. Simona Kopinšek (2019, str. 58) povzame iz utemeljitve žirije, da je v pesmih prisotno »nezadovoljstvo z vsem, kar odrasli od najstnikov pričakujejo, naveličanost, pa tudi odnos s sovrstniki, ljubezen ter prepoznavanje težav drugih«. Pesmi so kmalu dosegle veliko priljubljenost pri mladih bralcih. Lainšček v nekem pogovoru ugotavlja, da so na prav vseh šolah, ki jih je obiskal po izidu te pesniške zbirke, otroci brali zbirko *NE*. Pesnik je ob branju ali recitiranju učencev prepoznal, da so jih ti vzeli za svoje, kar osmišlja njegovo ustvarjanje za mlade (Lainšček in Vidali, 2019, str. 93).

4.3 Ilustracija v otroški književnosti in pesniški zbirki *NE*

Ilustracije v pesniški zbirki *NE* je prispevala Nana Homovec. Četudi bistvo pesniške zbirke *NE* pomenijo pesmi, se tudi ilustracije izkažejo kot zelo pomembne. Tudi te namreč lahko vplivajo na bralca in njegovo doživljanje poezije, kot sem ugotovila tudi sama pri analizi doživljanja in odzivov otrok na izbrano pesem.

Najpomembnejši so likovni elementi v stripu, slikanica je vmesna oblika, nato sledi ilustrirana knjiga, kjer je pomembnejše od ilustracij besedilo, in skrajna oblika je knjiga brez ilustracij.

Prav razlikovanje med slikanico in ilustrirano knjigo je najtežje. Za ilustrirano knjigo velja, da vsebuje več kot polovico besedila, ki po dolžini ni omejeno, ilustrirani so posamezni prizori in ne zgodba. Za predšolsko in zgodnje šolsko obdobje so za branje zelo primerne ilustrirane knjige (Haramija in Batič, 2013, str. 23–24). Avtorici zapišeta tudi, da je v zbirkah lirske poezije običajno vsaka pesem zase zaokrožena celota, zaradi česar ilustracije v takšni knjigi ne morejo razvijati zgodbe, temveč so le slike vsake pesmi posebej in osvetljujejo njihov temeljni motiv. V zbirki *NE* ustvarjajo ilustracije uporniško razpoloženje, ki povezuje vse pesmi te pesniške zbirke. Pesem *Krila* imajo ilustracijo metulja s krili, ki uprizarja glavno metaforo pesmi – krila. Četudi je uporništvo načeloma silovito ali celo nasilno, pa v pesmi *Krila* ne gre za takšno obliko nasprotovanja svetu. Ker je metulj v dojemanju bralca nežen in plašen, tako odseva neagresivno in nenapadalno držo pripovedovalca (otroka, najstnika).

4.4 Analiza zunanje in notranje zgradbe pesmi

Najprej analizirajmo zunanjo zgradbo pesmi *Krila*. Ta je sestavljena iz treh kitic, v vsaki od teh so štirje verzi. Pesem je tako sestavljena iz štirivrstičnic ali kvartin. Nadaljujemo z notranjo zgradbo in lahko ugotovimo, da gre za lirsko ali izpovedno pesem, saj lirski subjekt, ki je fant, najstnik, izpoveduje svoje misli in čustva. Pesem je umetna, saj je njen avtor znan.

Metrična enota (stopica) zaznamuje poudarjene in nepoudarjene zloge in je lahko dvo- ali trizložna. Metrum te pesmi je trizložna stopica amfibrah (U – U), tako da si sledijo nepoudarjen – poudarjen – nepoudarjen zlog. V vsakem verzu sta dve stopici. Rima nastopa po vzorcu a, b, c, b, tako da drugi in četrti verz vsake kitice tvorita rimo, torej gre za pretrgano rimo.

Pesem vsebuje več sredstev besednega sloga. Lainšček uporabi primero, in sicer v drugem verzu tretje kitice: »... *svoboden kot ptica*«. V zadnjih dveh verzih tretje kitice se srečamo z zamenjanim besednim vrstnim redom oz. inverzijo: »*Ne bo več dosegla / me vaša resnica*«, kakor tudi v prvem verzu druge kitice: »*Ni mar mi za norme*«. Prav tako se na več mestih začuti določena mera pretiravanja, saj pesnik nakopičeno nejevoljo izrazi s skrajnim nasprotovanjem in brezbržnostjo do vsega: »*me tudi ne briga*«, »*Ni mar mi ...*«, »*Ničesar ne rabim*«. Tako ustvarja posebno vzdušje skrajnega uporništva in ga stopnjuje vse do tretjega verza druge kitice. S tem utemelji ter ustvari podlago za svojo željo po popolni svobodi, ki jo prvič izrazi v zadnjem verzu druge kitice z uporabo izstopajočega pesniškega sredstva. Gre za uporabljeno metaforo

»želim si le *krila*«. Metafora je besedna figura, pri kateri z besedo, ki pripada eni stvari (bitju, dejanju), označimo drugo stvar (bitje, dejanje). Z metaforo tako pomen prenesemo z ene stvari na drugo. Metafora »krila« v analizirani pesmi je primer metafore »simile«.

Tema pesmi je hrepenenje. Lirski subjekt hrepeni po svobodi. Do konca pesmi svojega cilja, to je svobode, izpovedovalec ne doseže, in vse do konca se hrepenenje le stopnjuje. Vzdušje v pesmi je do konca napeto. Hrepenenje po svobodi je v pesmi *Krila* hrepenenje po možnosti, da bi počel, kar koli bi želel, ter da bi odšel. Glede na tematiko je pesem tudi miselna ali refleksivna. Tema pesmi je želja mladostnika po svobodi in upor proti mejam, ki mu jih postavljajo odrasli. Svoboda je nekaj, kar si vsak kdaj pa kdaj zaželi. Svoboda nam daje možnost oditi kamor koli in delati kar koli. Včasih pa se počutimo svobodne že, ko imamo prost popoldan in delamo, kar se nam zljubi ali pa nam nihče ničesar ne naroča ali vелеva ter imamo proste roke. Mnogokrat, ko imamo polne roke dela, si zaželimo le novega dneva ter predvsem to, da se čim prej konča.

Tematika hrepenenja je pogosto prisotna v literaturi, tako tudi v mnogih Lainščkovih delih. V *Mislicah* je to izraženo pri Zaliki in Gusteku, saj v drugem delu zgodbe hrepenita drug po drugem. V romanu *Ločil bom peno od valov* najbolj hrepeni Elica, in sicer lovi življenjsko srečo. Pojavi pa se tudi hrepenenje po svobodi. Elica prejema vzdihe svobode, ko s kobilo jezdi po samotni pokrajini in ob poslušanju zgodb o prostranstvih (Šink 2010, str. 85–86).

Gibanje in premikanje kamor koli se ti zahoče, je kot dojemanje svobode prisotno tudi v pesmi *Krila*.

Za tematiko celotne pesniške zbirke *NE* pa Lainšček sam pravi (Kopinšek 2019, str. 58): »V knjigi sem zbral pesmi, ki tematizirajo zanikanje. Večina pesmi se začne z NE, zato je tak tudi naslov. Prepričan sem, da je vsak zamolčani, zatajeni ali potlačeni NE škodljiv za dušo in telo. Pa tudi za skupnost.«

V pesmi *Krila* se svoboda kaže skozi izpovedovalčevo željo biti svoboden in imeti možnost poleteti, kamor koli bi ga ponesla krila, kar pomeni, da ne bi imel meja ter bi se počutil neomejenega. Menim, da biti svoboden pomeni, da lahko o nečem odločaš sam in da nihče ne preprečuje naših odločitev ali dejanj. Metafora krila prav tako predstavlja svobodo, prostost in nove možnosti, ki z mejami ter normami niso mogoče. Nato pa v prvem verzu tretje kitice to željo in idejo po svobodi še utrdi ter nam jo поблиžje razloži. V zadnjih dveh verzih tretje kitice nam daje občutek, da bomo res odleteli od vsega stran in se bomo tako odmaknili od vsakdana.

V prvi kitici izpovedovalec izrazi nejevoljo in nam sporoča, da mu gredo vse te omejitve na živce ter da mu je vsega dovolj. Ta beden vsakdan mu ni všeč in tako v drugi kitici, kjer najprej še dodatno izrazi nejevoljo, izrazi tudi svojo željo, in sicer da bi imel krila in bi lahko odletel stran, drugam, nekam kjer bi bil svoboden in kjer bi lahko sam odločal o tem, kaj bo delal. V tretji kitici svojo željo natančneje razloži in jo zaključi v vzdušju, ki nam da občutek svobode. Pesem sporoča, da si je treba upati in slediti cilju. V pesmi začutimo izpovedovalčevo hrepenenje po svobodi, prav tako nasprotovanje, kar bi lahko dojeli kot spodbudo, da lahko oziroma moramo misliti drugače, po svoje. Izrazi svojo željo in upa, prav tako pa si želi, da bi dosegel svoj cilj – svobodo.

5 ODZIVI UČENCEV PRVEGA TRILETJA

5.1 Koncept ur z učenci

Ko sem se pripravljala na izvedbo ur z učenci, sem sledila zapisom o primerih ur Metke Kordigel (1993): Tone Pavček: *Kaj vse je tata*; Oton Župančič: *Pismo*; Niko Grafenauer: *Sladkosned*. Na podlagi teh zapisov pa tudi na podlagi svojega doživljanja pouka književnosti v nižjih razredih sem ugotovila, da je potrebno učence najprej motivirati, in sicer sem izbrala metodo pogovora ter metodo pripovedovanja, kar je predstavljalo sklop I – »Uvod z motivacijo«. V sklopu II – »Branje in literarnoestetsko doživetje« sem pesem doživeto interpretirala, jo večkrat prebrala, po vrstnem redu, kot ga podrobneje opisujem v nadaljevanju, ter jo kombinirala z metodično obliko didaktične komunikacije z vprašanji o pomenu posameznih besed, verzov in kitic, kakor tudi z metodo glasnega interpretativnega branja ter metodo neusmerjenega tihega branja. V III. sklop štejemo »Domišljijsko aktivnost in poglobljanje doživetja«, v okviru katerega se nisem odločila niti za igro vlog niti za pisanje pesmi, temveč sem predlagala likovno poustvarjanje doživete tematike, kar je predstavljalo aktivni ustvarjalni postopek. Namen likovnega ustvarjanja ni bila izdelava estetsko dovršenih risbic, temveč prikaz učenčevih misli.

Pri izvedbi ur z učenci sem upoštevala spodaj zapisani koncept, ki sem ga oblikovala sama in se po njem pripravila na izvedbo ur z učenci. Kratek opis posameznih korakov sledi v naslednjih točkah.

1. Uvod

»Sem (povem svoje ime), obiskujem osmi razred šole, ki jo obiskujete tudi vi. Že ko sem bila majhna, sem rada poslušala poezijo, pesmi, ki so mi jih brali; kasneje sem jih brala sama, zdaj pa jih raziskujem.« Vprašam jih:

Ali imate tudi vi rajši pesmi?

2. Nadaljevanje

Najprej pesem preberem. Razrešimo vprašanje nerazumljivih besed. Predvidevam, da ne razumejo besede norma. Opredelimo pojem meja. Vprašam jih:

Bi si tudi vi želeli krila?

Kam bi potovali?

3. Analiziranje

Razdelim kopije. Pesem še enkrat preberem. Posebej pa še drugo kitico. Nato izpostavim verz: »*želim si le krila*«. Vprašam jih:

Si on res želi krila ali kaj drugega?

Kaj si on pravzaprav želi?

4. Analiziramo naprej

Preberem tretjo kitico. Izpostavim verza »*Letel bom po svoje, / svoboden kot ptica*«. Vprašam jih:

Zakaj avtor izbere prav ptice?

Zakaj ne izbere kakšne druge živali (npr. geparda ...)?

Še enkrat preberem. Nato jih vprašam:

Kaj si on zdaj res želi?

5. Zdaj pa rišemo.

Preberem pesem, po potrebi dvakrat. Zaprejo oči, prisluhnejo, razmišljajo. Navodila:

Narišite, kaj ste zagledali, ko sem pesem prebrala.

Narišejo. Nato povedo, kaj so narisali, in ali jim je bila pesem všeč.

6. Žepnica

Seznamim jih, da jih bo vsak teden v žepku čakala pesem in jih povabim k branju.

Po izvedbi prve ure sem ugotovila, da besed meja in norma ne razumejo, zato sem se odločila, da pri nadaljnjih urah besedi meja in norma razložim že po prvem branju. Beseda norma sicer

nima ključnega pomena za razumevanje celote, kljub temu pa je nujno, da vse besede v pesmi razumejo.

5.2 Ure z učenci

Najprej sem obiskala 3. b, saj sem predvidevala, da bom od njih dobila največji odziv. Ker je bil njihov odziv zadovoljiv (prišli so do zanimivih domislic, njihovi odgovori so bili včasih duhoviti, drugič nerazumljivi ali pa so popolnoma zadeli bistvo), sem pesem obdržala. Koncepta ur z učenci ni bilo treba izrazito spreminjati, le nekaj malenkosti sem pri naslednjih urah spremenila (na primer: še bolj doživeto branje). Pri vsaki uri je bil prisoten le en oddelek in njihova razredničarka, ki je skrbela disciplino. V tabelah so predstavljeni njihovi odgovori.

Tabela 1: Kaj imate raje: pravljice ali pesmi?

Razred	Vprašanje: Kaj imate raje: pravljice ali pesmi?
1. a	<p>Pesmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ker so krajše; – ker jih lahko poslušamo.
1. b	<p>Pesmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ker so kratke; – ker se rimajo; – ker so zabavne; – ker so boljše.
2. a	<p>Pesmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ker jih lahko poslušamo; – ker lahko ob njih plešeš; – ker lahko uživaš.
2. b	<p>Pesmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ker se lahko iz njih kaj naučimo; – ker so mi ljubše.
3. a	<p>Pesmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ker so zabavne; – ker lahko ob njih plešeš;

	<ul style="list-style-type: none"> – ker jih lahko poslušamo; – zaradi dolžine; – ker se jih lahko naučimo na pamet; – ker jih lahko večkrat prebereš.
3. b	Pesmi: <ul style="list-style-type: none"> – ker jih lahko pojemo; – ker so krajše; – ker lahko zraven igraš na inštrumente; – ker lahko zraven poješ; – ker so zanimive.

V tabeli 1 so prikazani samo odgovori učencev, ki govorijo v prid pesmi. Sicer je bilo razmerje med priljubljenostjo pesmi v primerjavi s pravljičami v obeh prvih in drugih razredih izrazito v korist pesmim, z izjemo obeh tretjih razredov, kjer so večinsko povedali, da imajo raje pravljiče. To so utemeljevali z argumenti, da so le-te bolj poučne in zanimive, da so daljše, nekateri pa niso znali navesti razloga. V nižjih razredih menim, da so predvsem iskali razloge, da jim je pesem bolj všeč, ker so mislili, da morajo odgovoriti, da jim je pesem bolj všeč. To sem poskušala preprečiti tako, da sem jim povedala, da naj povedo tako, kot mislijo. Kljub temu je po mojem mnenju rezultat precej realen. Tako iz odgovorov ugotovim, da so si odgovori učencev med razredi precej podobni in da pesmi srečujejo večinoma le pri petju in manjkraj kot poezijo. Največkrat pa se srečajo s pravljičo, ki jim je tako veliko bolj blizu, ampak temu navkljub so se večinsko odločili, da jim je pesem ljubša. To dejstvo me je presenetilo, hkrati pa tudi razveselilo.

Tabela 2: Bi si tudi vi želeli krila? Zakaj? Kam bi potovali?

Razred	Vprašanje: Bi si tudi vi želeli krila? Zakaj? Kam bi potovali?	
	1. a	1. b
	<ul style="list-style-type: none"> – Da bi poletel v zrak; – da bi videl oblake; – da bi videl vse hiše; – da bi videl gorile; 	<ul style="list-style-type: none"> – Da mi ne bi bilo treba pospravljati sobe; – da bi odletel na smreko; – da bi opazovali starše;

	<ul style="list-style-type: none"> - da vidim svet; - da bi videla leteče konjičke; - da bi poskusila oblake; - da bi tekmoval s pticami. <p>Kam?</p> <ul style="list-style-type: none"> - V vesolje; - nad oblake; - na Luno. 	<ul style="list-style-type: none"> - da bi gledal Zemljo; - da bi šli na morje; - da mi ne bi bilo treba iti na sprehod; - da bi dal psu krila; - da mi ne bi bilo treba hoditi. <p>Kam?</p> <ul style="list-style-type: none"> - V Afriko; - k Božičku; - na morje; - na otok; - v Piran.
	2. a	2. b
	<ul style="list-style-type: none"> - Da bi se naučila o nebesih in angelčkah; - da bi letela v krogu; - da bi letel; - da bi imela lep razgled; - da bi gledal promet; - da bi gledal oblake; - zaradi hitrosti; - da bi prepotoval svet; - da bi spoznal boga in Jezusa; - da bi videla zvezde; - za spoznavanje; - da bi letel. <p>Kam?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na zvezdo; - na zvezdni utrinek; - na Luno; - na morje; 	<ul style="list-style-type: none"> - Da bi lahko poletel visoko v zrak; - ker bi bilo zabavno; - ker bi bil kot sokol; - da mi ne bi bilo treba priti v šolo; - da bi poletel v nebo; - da bi poletela na oblake; - da bi poletel na drevo. <p>Kam?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na morje; - v trgovino; - na strehe hiš; - v šolo;

	<ul style="list-style-type: none"> - v nebesa; - v Ameriko; - v vesolje. 	<ul style="list-style-type: none"> - na oblak.
	3. a	3. b
	<ul style="list-style-type: none"> - Ker bi lahko šli kamor koli; - zaradi hitrosti; - nič ti ni v napoto; - čarobna krila, da ne bi imel meja; - zaradi svobode; - ni konca; - si svoboden in ti ni treba čakati na cestah. <p>Kam?</p> <ul style="list-style-type: none"> - V Pariz, - okoli sveta, - na morje, - v Italijo, - v čarobno deželo, - na Havaje. 	<ul style="list-style-type: none"> - je brezplačno, če letiš s svojimi krili; - ni treba prečkati državnih mej; - hitreje lahko obkrožiš svet; - imaš dober razgled; - prosto lahko tekaš; - na nebu ni nobenih pravil ali predpisov; - vidiš lahko zanimive stvari; - vidiš oblake; - si visoko na nebu. <p>Kam?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na Mars; - na najvišjo stavbo; - v Egipt; - na morje; - v Pariz.

Pri tem vprašanju so bile že vidne manjše razlike med generacijami in med posameznimi razredi. Vsi, razen nekaj posameznikov, so si krila zaželeli. Predvsem so le-ta povezovali z drugačnimi občutki. Razumeli so, da krila nekaj prinašajo in da z njimi lahko počnemo marsikaj. Učenci 3. a so veliko hitreje kot drugi razredi zaznali pojem svobode že ob prvem branju. Drugi so najprej videli zgodbo in šele po nekajkratnem branju so prišli do prenesenih pomenov v pesmi. Ampak tudi v 3. a niso vsi takoj pomislili na svobodo, temveč je bilo to le nekaj posameznikov. Pomen njihovih kril, je bil predvsem v tem, da bi jim ta nekaj omogočala, in da bi kam šli, kar je razvidno tudi iz odgovorov na vprašanje, kam bi odšli. Tu sem pričakovala, da bodo naštevati posamezne kraje. To vprašanje sem jim zastavila predvsem zato,

da bi se bolj vživeli, ampak odgovori na vprašanje, zakaj bi jih imeli, so bili bolj zanimivi, saj se vidi, da so krila jemali predvsem v praktičnem pomenu besede.

Tabela 3: Kaj si fant želi? So to res krila? Ali si želi še kaj drugega?

Razred	Vprašanje: Kaj si fant želi? So to res krila? Ali si želi še kaj drugega?
1. a	<ul style="list-style-type: none"> – Fant si želi prava krila; – noče imeti meja; – noče imeti staršev, ki bi ga kaznovali; – želi biti svoboden.
1. b	<ul style="list-style-type: none"> – Želi si, da ga mama ne bi kregala; – da bi bil svoboden.
2. b	<ul style="list-style-type: none"> – Želi si krila, zato da bi letel; – da bi bil svoboden; – ne bi imel meja.
2. a	<ul style="list-style-type: none"> – Fant si želi krila; – želi si biti svoboden kakor ptica; – želi si leteti; – želi si biti svoboden.
3. a	<ul style="list-style-type: none"> – Fant si želi svobode.
3. b	<ul style="list-style-type: none"> – Fantu, ki pesem govori, ne bi bilo treba nikomur verjeti; – da bi bil s krili svoboden; – lahko bi bil na zraku; – ker bi bil svoboden kot ptica.

Po ponovnem branju pesmi je sledilo tretje vprašanje. Odgovori učencev so predstavljeni v tabeli 3. Vprašanje je temeljilo na verzu »Ničesar ne rabim, / želim si le krila«. S tem vprašanjem sem iskala še bolj poglobljene razmisleke. Poskušala sem jim prikazati in približati metaforo te pesmi. Seveda so odgovor takoj našli učenci 3. a-razreda, saj so že prej videli nekakšno povezavo s svobodo. Tudi drugi učenci (3. b, 2 a in 2. b) so do odgovora prišli precej hitro. Malo sem jim morala pomagati z zastavljanjem podvprašanj, s pomočjo katerih so prišli do novih ugotovitev. V prvih razredih mi je to vprašanje vzelo več časa in morali so se veliko

bolj poglobiti v pesem. Po mojem mnenju so krila najprej navezali na svoje življenje in nekako prišli do ugotovitve, da si fant želi biti prost in svoboden, ampak so svobodo interpretirali na svoj način. Na koncu so vsi prišli do ugotovitve, da pomenijo ta krila fantu svobodo in prostost. Tako ugotovim, da je dožemanje metafore različno ne le med generacijami, temveč tudi med razredi.

Tabela 4: Zakaj je pesnik izbral ptice? Zakaj ni izbral katere druge živali?

	Vprašanje: Zakaj je pesnik izbral ptice? Zakaj ni izbral katere druge živali?	
Razred	1. a	1. b
	<ul style="list-style-type: none"> - Ker lahko letijo; - ker imajo krila; - ker so svobodne. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ker imajo krila; - ker so svobodne; - ker nimajo pravil; - ker bi rad prestopil vse meje.
	2. a	2. b
	<ul style="list-style-type: none"> - Ker letijo; - ker so ptiči svobodni; - ker bi tudi on želel biti svoboden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ker imajo krila; - ker so svobodne.
	3. a	3. b
	<ul style="list-style-type: none"> - Ker ptice lahko letijo; - so svobodne; - nič jih ne ovira; - ker so v zraku; - lahko grejo kamor koli; - nimajo meja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ker želi izvedeti več o njih; - ker so ptice svobodne; - ker imajo krila; - se selijo.

Po ponovnem branju sem jih vprašala: »Zakaj je pesnik izbral ptice?« Sprva so pomislili na krila in šele po daljšem razmisleku našli povezavo s pesnikovo željo. Ponovno so izstopali učenci 3. a-razreda, ki so dokaj hitro našli odgovor na vprašanje. Kasneje so ugotovili tudi, da ptice nimajo meja in da so proste, svobodne v svojem okolju ter da je avtor pesmi izbral ptice prav iz tega razloga. Nič jih ne omejuje. Tudi pri tem vprašanju sem opazila razliko v razumevanju med generacijami in med razredi. Najbolje so se odrezali učenci obeh tretjih

razredov. Tokrat so učenci obeh drugih razredov izkazali slabše razumevanje in je bilo zato manj primerljivo kakor pri predhodnem vprašanju. Učenci prvih razredov so potrebovali največ časa, ampak so kljub temu prišli do pričakovanega odgovora in ga, predvidevam, tudi razumeli.

Tabela 5: Kaj ste narisali?

Razred	Vprašanje: Kaj ste narisali?
1. a	<ul style="list-style-type: none"> - Fanta, ki leti; - punco, ki leti; - fanta, ki raziskuje svet; - mejo; - punco, ki je nad oblaki; - fanta, ki leti nad hišami; - hišo in kravo, ki je preskočila mejo; - fanta, ki leti nad rožami; - nekoga, ki razmišlja; - fanta, ki leti nad cesto in ima s seboj kovček; - sebe, kako skače po hribih; - fanta, ki leti nad hišo in tekmuje s pticami.
1. b	<ul style="list-style-type: none"> - Fantka, ki hoče krila; - krila; - mejo; - ptico; - ptiča v letu; - sebe s krili pri Božičku; - peruti; - sebe, kako letim proti hiši; - ovco s krili, ki leti nad plažo; - človeka, ki leti nad morjem; - fanta, ki je bežal pred pravili; - fanta, ki leti;

	<ul style="list-style-type: none"> - ovco, ki leti.
2. a	<ul style="list-style-type: none"> - Fanta, ki leti; - ljudi, ki čakajo pred zaprto trgovino, in nekoga s krili, ki jim da dobrine, ki jih potrebujejo; - ovco s krili; - fanta, ki leti nad oblaki; - fanta, ki leti nad avtomobili; - fanta, ki leti; - morsko deklico; - angelčka; - deklico, ki leti okoli sveta; - punčko med oblaki; - mejo.
2. b	<ul style="list-style-type: none"> - Sebe na oblaku; - Sebe, ko letim; - sebe kot sokola; - sebe nad hišami; - dečka, ki si želi leteti; - sebe nad oblaki; - ovco, ki leti; - sebe, ki letim; - deklico, ki leti nad mestom; - sokola selca; - smreko s ptiči.
3. a	<ul style="list-style-type: none"> - Ljudi z ovirami in ptico, ki leti nad njimi; - sliko samega sebe, kako letim; - sebe z nebom in soncem, pod sabo pa učiteljico, ki me lovi z ravnilom; - sebe, kako letim nad travnikom; - sebe, kako plešem balet in med plesom dobim krila ter odletim z odra; - sebe, kako letim nad gorami, spodaj pa me družina lovi z avtom; - sebe, kako letim nad svojo hišo; - sebe, kako mečem knjige ven iz šole; - ptice, ki so svobodne.

3. b	<ul style="list-style-type: none"> – Ptico, ki gleda vozila, ki upoštevajo cestna pravila, njej pa jih ni treba upoštevati; – hribe, ptico, ki gre skozi mejo; – pesnika, ki leti in ne vidi meje; – pesnika in ptico, saj imata oba krila; – človeka, ki je nad oblaki; – ptico, ki ima vsega dovolj in je jezna; – pesnika, ki je visoko na nebu in gleda ljudi; – ljudi, ki morajo pokazati potne liste, ko gredo če mejo; – človeka, ki nasprotuje pravilom, ker hoče imeti svoja; – nekoga, ki hoče iti v kino, ampak so tam pravila; – sebe, kako letim nad oblaki; – sebe, kako gledam stavbe.
------	---

Pesem sem jim nato prebrala še nekajkrat, saj sprva niso vedeli, kaj bi narisali. Prvič so imeli oči zaprte, da so bili osredinjeni le na pesem in ne na okolico, drugič, tretjič ... pa so tisti, ki so vedeli, kaj bodo narisali, že prenašali svojo sliko na papir, drugi pa so ponovno prisluhnili pesmi in na koncu so le uspeli narisati to, kar so si predstavljali oziroma kar so videli. Motivi so bili precej različni, česar v takšni meri nisem pričakovala. Del učencev tretjih in drugih razredov je videl sebe s krili ali kako letijo. Kar se mi zdi precej zanimivo, je to, da tega povezovanja s seboj nisem opazila pri prvih razredih (razen dveh izjem). Tako lahko sklepam, da si starejši otroci svet razlagajo skozi svoje izkušnje, mlajši pa ga bolj nepristransko opisujejo. Med odgovori se pojavi tudi ovca, ki leti. Sprva, po opravljeni prvi uri z učenci, sem mislila, da je bil to le preblisk posameznika, ampak kasneje, ko se je ta odgovor večkrat ponovil, sem ugotovila, da ta ideja izvira iz naslovnice, saj so na njej narisane ovce, ampak nobena s krili, leta so si učenci izmislili sami. Več poglobljenih odgovorov sem zopet dobila v tretjih razredih, kjer so učenci postregli z vrsto zanimivih odgovorov. Tako je tudi iz tega vprašanja razvidno, da so pesem najboljše razumeli učenci tretjih razredov. Tokrat pa so si bili najbolj podobni odgovori učencev prvih in drugih razredov, česar pri drugih vprašanjih ni zaznati.

Slika 1: Pobeg pred učiteljico z ravnilom

(Vir: risba učenca 3. a-razreda)

Na sliki 1 je prikazana risba učenca iz 3. a-razreda. Narisal je sebe z nebom in s soncem, pod seboj pa učiteljico, ki ga lovi z ravnilom.

Slika 2: Krava

(Vir: risba učenca 1. a-razreda)

Na sliki 2 je prikazana risba učenca iz 1. a-razreda, ki je narisal hišo ter kravo z ograjo. Razložil je, da je krava preskočila mejo (ograjo), nato pa jo je fant postavil nazaj za ograjo.

Slika 3: Leteči fant

(Vir: risba učenca 2. b-razreda)

Na sliki 3 je prikazana risba, kjer je učenec narisal fanta, ki leti nad hišami in nad mejo.

Slika 4: Fant na poti

(Vir: risba učenca 3. b-razreda)

Na sliki 4 je učenec prikazal fanta s torbo, ki odleti. Pod njim je na risbi zavita cesta. Fant se svobodno giblje po nebu.

Slika 5: Svobodna ptica na drevesu

(Vir: risba učenca 2. a-razreda)

Na sliki 5 je risba učenca, ki prikazuje smreko, na katero ptički svobodno priletijo ali odletijo.

Tabela 6: Ali vam je bila pesem vseč? Zakaj?

Razred	Vprašanje: Ali vam je bila pesem vseč? Zakaj?
1. a	<ul style="list-style-type: none"> - Ker so omenjena krila; - ker je zabavna; - zaradi meje; - ne vem, zakaj mi je vseč.
1. b	<ul style="list-style-type: none"> - Zaradi kril; - ker so v pesmi ptice; - ker mi je zelo vseč; - ne vem, zakaj mi je vseč; - ker je zanimiva.
2. a	<ul style="list-style-type: none"> - Zaradi rim;

	<ul style="list-style-type: none"> - zaradi kril; - ker sem se nekaj naučila; - zaradi svežega zraka; - zaradi svobode; - ker je zanimiva; - ker je lepa; - ker je smešna; - zaradi letenja; - zaradi ptic.
2. b	<ul style="list-style-type: none"> - Ker je lepa; - ker govori o krilih; - zaradi meje; - ne vem, zakaj mi je všeč; - bila je zanimiva; - je lepa; - zaradi kril; - ker vidim sebe, kako letim; - ker lahko s krili letiš.
3. a	<ul style="list-style-type: none"> - Ker govori o tem, kaj si nekdo želi; - ker se rima; - vsebuje domišljijo; - predstavlja svobodo; - ker govori o svobodi; - je zanimiva; - je lepa in ima rime; - zaradi teme.
3. b	<ul style="list-style-type: none"> - Všeč so mi rime; - želim si leteti; - ker so rime; - omenjene so ptice in jaz imam rada živali; - zvenelo je dobro in lahko si predstavljam, kako letim skozi oblake; - fant lahko leti in mu ni treba upoštevati mej; - ker ima zanimive rime;

	<ul style="list-style-type: none"> – ker je smešna in zabavna; – ker gleda stavbe.
--	--

Vsi so rekli, da jim je bila pesem všeč, le vzroki so bili različni, kar je razvidno iz odgovorov v tabeli 6. Tukaj se odgovori niso dosti razlikovali. Razlika se je pojavila le pri tem, da so učenci tretjih razredov za odgovore potrebovali manj časa kot ostali. Zanimivo se mi zdi, da so nekateri rekli, da jim je pesem všeč, ampak niso znali pojasnit, zakaj jim je všeč. Prav tako so bili nekateri odgovori nesmiselni, kar po mojem mnenju kaže na to, da niso znali ubesediti, zakaj jim pesem ugaja.

5.3 Primerjava odzivov otrok z mojo analizo pesmi

Pri izvedbi ur z učenci se nisem ukvarjala z zunanjo zgradbo pesmi in učencev o tem sploh nisem spraševala. Osredinila sem se predvsem na notranjo zgradbo, s poudarkom na razumevanju vsebine, tematike, metafore in primere. V splošnem lahko najprej zapišem ugotovitev glede razumevanja naštetih elementov notranje zgradbe. To je bilo v prvem razredu v skladu s pričakovanji najnižje, medtem ko je bilo v tretjih razredih najboljše.

Presenetljivo je bilo spoznanje, da v nasprotju z mojimi pričakovanji, prvi razredi vendarle prepoznajo temo pesmi in pomen metafore, četudi jaz kot posrednik v komunikacijskem modelu igram večjo vlogo kot v višjih razredih. Učenci v obeh drugih in tretjih razredih so hitreje in v večjem številu razbrali tematiko pesmi in pomen metafore. Ugotovila sem, da učenci prepoznajo pojem »svoboda«.

Kljub temu pa pridem do izjemno zanimivega spoznanja o veliki razliki med mojim razumevanjem pesmi ter razumevanjem otrok v prvem triletju. Četudi kot bralci iste pesmi prepoznamo isto temo – to je svoboda, pa se interpretacija koncepta svobode pomembno razlikuje. Ugotovila sem, da so učenci pesem najprej razumeli dobesedno, šele kasneje, ko sem pesem večkrat prebrala, so nekateri bistvo, sporočilo in pomen razumeli, drugi pa ne, a so vsi z veseljem sodelovali. Ugotovila sem tudi, da niso dobro razumeli pomena besede meja, saj so jo pojmovali kot geografsko in šele kasneje kot tako mejo, ki jo presežeš z obnašanjem.

Otroci prvega triletja so svobodo razumeli v okviru svojega življenjskega in šolskega okolja. Svoboda je za otroke prvega triletja osvoboditev pred zahtevami učiteljice in staršev. To se zelo lepo vidi skozi likovna dela, ki so jih ustvarili. Veliko učencev je narisalo nekoga, ki uspe odleteti stran, se torej prostorsko osvoboditi od svojega vsakodnevnega okolja, nekateri so to

okolje tudi ponazorili tako, da so narisali dom, starše ali učiteljico. Nekateri otroci so uspeli v svojem razumevanju narediti še korak naprej, da so od »nekoga« prešli »nase« in vsebino pesmi preslikali na svoje lastne občutke, in sicer občutke lastnega osvobajanja. Ko sem pesem sama brala in razmišljala o njenem pomenu, sem svobodo interpretirala drugače, to je glede na širše življenjsko okolje. Razmišljala sem tako o prostorski osvoboditvi, torej o svobodi kot oditi ali odleteti drugam, pa tudi kot o osvoboditvi od omejitev, ki jih narekujejo družbene norme in pravila. Zelo zanimivo je bilo zame spoznanje v praksi, da poezija bralcu dejansko nudi širok prostor razumevanja in da je od bralca samega odvisno, kam bo poezijo »preslikal«, torej kako daleč bo šel. Še posebej zaradi tega pa menim, da je poezija zanimiv medij za otroke tudi nižjih starosti, saj ta nevsiljivo podaja realistična življenjska spoznanja, nudi več kreativne svobode ter možnost, da bralec z njo raste. Prav v tem je ta zvrst tako lahko bolj zanimiva od pravljic. Četudi učenci v mojem eksperimentu svobode niti približno niso povezovali denimo s »svobodo govora« ali pa kršenjem zakonodaje, so občutenje tega pojma doživeli na enak način kot bralec moje starosti. Tako najstnik kot učenec prvega triletja se je v mislih »osvobodil«, le »breme«, ki ga je želel odvreči, je bilo drugačno.

6 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Poleg ciljev, ki sem jih predstavila skozi prejšnja poglavja, je bil pomemben cilj moje raziskave tudi ta, da bi učence prvega triletja navdušila nad branjem poezije. S tem namenom sem ustvarila »žepnico«. Da bi jih pritegnila, sem jo izdelala v obliki žepka, iz kolaža, ter jo porisala z divjimi vzorci. Vsaka je drugačna in po svoje zanimiva. Žepnico je učiteljica namestila v razredu tako, da je bila učencem na dosegu rok, kadar koli v njihovem prostem času, npr. med odmori. Smisel ideje o žepnici je, da so pesmice prisotne v razredu, kjer jih lahko učenci po želji sami vzamejo in preberejo. Lističi so tako dovolj majhni, da jih lahko dajo praktično kamor koli (npr. v žep ...). Žepke sem vsak teden polnila z novimi pesmimi različnih avtorjev.

Prav tako je bil cilj tega projekta, da jim poezija postane ljuba ali pa vsaj bolj znana, da po poeziji večkrat posežejo in da jo po branju tudi razumejo. Moj projekt je deloma uspel, saj sem vsem, ki so bili prisotni pri pouku, pokazala nov način dožemanja poezije, saj so se srečali s skritimi pomeni besede/besednih zvez (z metaforo). Nekateri pa so po pesmicah v žepnici v tednih po naši uri posegli in jih z veseljem tudi prebrali. Še več, učenci so me na hodniku spraševali, kdaj jim bom spet prinesla pesmico. Na podlagi tega sem nato lahko hipotezo, da bom učence prvega triletja nad branjem poezije navdušila, delno potrdila, saj sem jih k branju

prav zares pritegnila (po pesmih so poprijeli), seveda pa to ne velja za prav vse učence. Upam, da sem vsaj nekaterim poezijo res približala in da bodo v prihodnosti pogosteje posegli tudi po tej zanimivi literarni zvrsti.

Slika 6: Žepnica
(Vir: osebni arhiv)

7 ZAKLJUČEK

Poezija je kompleksna literarna zvrst, ki je za mlajšega bralca pogosto zahteven zalogaj, saj velikokrat ni zmožen razumeti zapletenih metafor. V raziskovalni nalogi *Na krilih poezije* sem ugotovila, da mlajši bralci v šoli in doma res niso obkroženi s pesmimi, temveč bolj ali manj s pravljicami in preprosto otroško poezijo, ampak imajo pesmi kljub temu radi, marsikdaj celo rajši kakor pravljice. Prav tako sem ugotovila, da so učenci prvega triletja zmožni razumeti metaforo. Presenetilo me je, da sta raven abstraktnega mišljenja ter domišljijško izražanje visoka. V šestih oddelkih prvega triletja, kjer sem v vsakem razredu izvedla po eno uro, je bil odziv učencev različen, česar nisem pričakovala, saj sem mislila, da se bodo odzivali podobno. Največja razlika je bila med 3. a- in 3. b-oddelkom, ostali odgovori so bili med oddelkoma istega razreda vseeno precej podobni.

Presenetilo me je, da je bila že prva izbira pesmi primerna in da so jo učenci sprejeli ter da jim je bila tudi razumljiva. Kljub zahtevnejši temi, hrepenenju po svobodi in uporabljeni metafori krila, so učenci svoje razumevanje pokazali ter mi s tem dali vedeti, da zmorejo več in da razumejo tudi zahtevnejša sporočila, ampak v okviru svojega okolja. Tako na primer svobodo zaznajo kot to, da jim ni treba v šolo, da jim ni treba pospraviti sobe in podobno. Prav tako sem ugotovila, da je njihovo razmišljanje drugačno od mojega, ampak je pravzaprav tudi »pravilno«, saj razmišljajo na svoj način.

Da bi ohranili stik s poezijo in predvsem veselje do branja pesmi, sem za vsak razred, kjer sem izvajala ure, ustvarila »žepnico« kot žepček na hlačah, izdelan iz kolaža in okrašen z zanimivimi vzorci. V žepnico, izobešeno na steni, sem jim v tednih po svojem obisku prinašala še druge pesmi različnih avtorjev. Tako sem želela doseči, da bodo v prihodnje tudi sami posegli po poeziji, se z njo kratkočasili, jo brali in znali tudi samostojno razumeti, brez osebe, ki bi jim pri tem pomagala.

Svojo prvo hipotezo, da so učenci prvega triletja zmožni abstraktnega mišljenja, potrebnega za razumevanje izbrane poezije, lahko potrdim, saj so učenci dokazali, da so takšnega mišljenja zmožni in da so pesem (eni z več, drugi z manj moje pomoči) tudi razumeli.

Drugo hipotezo, da učenci prvega triletja razumejo pojem svobode, izražen z metaforo v izbrani pesmi, lahko delno potrdim, saj pojem svoboda sicer razumejo, ampak na malce drugačen način oziroma ga drugače interpretirajo kot jaz, učenka osmega razreda.

Tudi tretjo hipotezo, da je učence prvega triletja možno navdušiti za branje poezije, lahko delno potrdim, saj so večinoma res posegli po pesmih, ki sem jim jih nastavljala v žepke, vendar to žal ni veljalo za čisto vse učence.

V svoji raziskovalni nalogi sem potrdila eno in delno potrdila dve hipotezi. Prav tako sem uspešno realizirala vse cilje naloge.

8 VIRI IN LITERATURA

1. Beg, Jožef, Mihelač, Jožica, Mihelač Lorena (2019). Na začetku je bila pesem. Novo mesto: Šolski center.
2. EMKA 2022. [Prvotnost: Poema o ljubezni: Feri Lainšček: 9789610145462: Otroške knjige | Emka.si](https://www.emka.si/webapp/wcs/stores/servlet/sl/emkasi/feri-lainscek-3173/prvotnost-subvencija-2524158-pr) dosegljivo na: <https://www.emka.si/webapp/wcs/stores/servlet/sl/emkasi/feri-lainscek-3173/prvotnost-subvencija-2524158-pr> (Dostop: 18. 1. 2022).
3. Haramija, Dragica (2018). *Črna ovca z mavričnimi očali: odtenki zanikanja. Spremna beseda*. V: Lainšček, Feri: NE.
4. Haramija, Dragica, Batič, Janja (2013). *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc.
5. Haramija, Dragica, brez datuma, Mladinska književnost [na spletu]. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. (Dostop: 26. januar 2022). Pridobljeno s: <http://distance.pfmb.uni-mb.si>
6. Koletnik, Mihaela (2020). Narečna podoba Lainščkovih »verzušev«. V: Jerca Vogel (ur.): *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo. Obdobja 39*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
7. Kopinšek, Simona (2019). Nagrada za izvirno otroško ali mladinsko delo. Desetnica 2019. [Bukla 148 by revija Bukla – Issuu](https://www.bukla.si/revija-bukla/desetnica-2019.html) (nominiranci za desetnico 2019) <https://www.bukla.si/revija-bukla/desetnica-2019.html>
8. Kordigel, Metka (1993). *Mladinska literatura, otroci in učitelji. Komunikacijski model »poučevanja« mladinske književnosti. II. del*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
9. Kordigel, Metka (2000). *Mladinska literatura, otroci in učitelji. Komunikacijski model »poučevanja« mladinske književnosti. I. del*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
10. Kordigel, Metka, in Jamnik, Tilka (1999). *Književna vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: DZS.
11. Lainšček, Feri (2018). Prvotnost. Ljubljana: Mladinska knjiga.
12. Lainšček, Feri, in Bevc, Cvetka (2019). Cvetka Bevc s Ferijem Lainščkom. Pogovori s sodobniki. *Sodobnost*. Str. 1153–1169.
13. Lainšček, Feri, in Vidali, Petra (2019). Bil je skrajni čas za NE. Večernica. *Otrok in knjiga*. Letn. 46, št. 105 (2019), str. 91–94.
14. Novak, Boris A. (1991). *Oblike sveta. Pesmarica pesniških oblik*. Ljubljana: Založba Mladika.
15. Pungersič, Diana (2018). Feri Lainšček: Ne. *Sodobnost*. Letn. 82, št. 11, str. 1537–1539.

16. Šink, Jure (2010). *Feri Lainšček, Ločil bom peno od valov. Priročnik za spoznavanje književnih del*. Ljubljana: Rokus-Klett.
17. https://sl.wikipedia.org/wiki/Feri_Lain%C5%A1%C4%8Dek#Dela_za_otroke_in_mladino (Dostop: 14. 12. 2021)